UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE UMANISTE ȘI ALE EDUCAȚIEI

CONSORȚIU: Universitatea de Stat din Moldova (USM), Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți (USARB), Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul (USC).

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 780.614.1.03:785(043.2)

AGAFIȚA MIHAIL

CHITARA ÎN CREAȚIA MUZICALĂ CULTĂ. ISTORIE ȘI CONTEMPORANEITATE

611.07 – ISTORIA ȘTIINȚEI ȘI TEHNICII (ARTA MUZICALĂ)

Rezumatul tezei de doctorat în istorie

CHIȘINĂU, 2024

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Umaniste și ale Educației a Universității de Stat din Moldova

Conducător științific:
Ghilaș Victor, doctor habilitat în studiul artelor, conferențiar cercetător

Componența Comisiei de îndrumare:
1. Dănilă Aurelian, doctor habilitat în studiul artelor, profesor universitar;
2. Berezovicova Tatiana, doctor în studiul artelor, profesor universitar;
3. Gîrbu Ecaterina, doctor în studiul artelor și culturologie, conferențiar universitar**.**

Componența Comisiei de doctorat:
Președinte – Dragnev Emil, doctor în istorie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova;
Conducător științific – Ghilaș Victor, doctor habilitat în studiul artelor, conferențiar cercetător;
Referent 1 – Dănilă Aurelian, doctor habilitat în studiul artelor, profesor universitar, Academia de Științe a Moldovei;
Referent 2 – Tcacenco Victoria, doctor în studiul artelor, profesor universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice;
Referent 3 – Ursu Valentina, doctor în istorie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”.

Susținerea va avea loc la 31 octombrie 2024, ora 14.00, în ședința publică a Comisiei de doctorat din cadrul Școlii Doctorale Științe Umaniste și ale Educației a Universității de Stat din Moldova. Adresa: Chișinău, str. Alexei Mateevici, nr. 60, bloc Central, auditoriul 530.

Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova şi pe pagina web a ANACEC.

Rezumatul a fost expediat la 27 septembrie 2024.

Autor: _____
Agafița Mihail *semnătura*

Conducător științific:
Ghilaș Victor, doctor habilitat în studiul artelor, _____
conferențiar cercetător *semnătura*

Președinte al Comisiei de doctorat:
Dragnev Emil, doctor în istorie, _____
profesor universitar *semnătura*

© Agafița Mihail, 2024

CUPRINS:

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....4
CONȚINUTUL TEZEI.....9
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI……26
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ……..……29
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI……...……31
ADNOTARE (în limbile română, rusă și engleză).....32

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei de cercetare. Chitara este un instrument cu coarde ciupite, care face parte din patrimoniul organologic universal. Acest instrument are o istorie lungă, evoluând de la un instrument cu funcții aplicative (acompaniament al cântului și al dansului) la un instrument concertistic, al cărui potențial expresiv și tehnic a inspirat mai mulți compozitori din secolul al XX-lea.

În zilele noastre chitara clasică modernă este reprezentată de mai mulți interpreți internaționali printr-o listă impresionantă de lucrări de diverse genuri și stiluri scrise pentru acest instrument sau cu participarea acestuia. Clase de chitară se găsesc în diferite școli de muzică, conservatoare și universități de pretutindeni. Chitara clasică modernă a fost și rămâne un instrument democratic, accesibil tuturor, atractiv pentru diferite popoare ale lumii și diferite etnii.

Totuși, în știința națională nu există o lucrare cuprinzătoare dedicată chitarei ca fenomen separat. Ca fenomen organofon al culturii muzicale universale și naționale, chitara clasică modernă în ipostazele ei muzicale de manifestare a fost eludată în cercetările din Republica Moldova, iar diferitele etape ale formării acestui instrument original nu au fost acoperite sub aspect analitic. În același timp, chitara este un instrument care se dezvoltă rapid, creând noi forme, noi repertorii, noi procedee de interpretare.

Scopul tezei constă în extinderea și suplimentarea ariei de cunoaștere complexă a chitarei în context evolutiv istoric, demonstrând prin documente, argumente științifice, raționamente logice dimensiunile expresive ale instrumentului și încadrarea lui plenară în diapazonul sonor al muzicii culte (solistice, camerale și simfonice) contemporane.

Obiectivele tezei sunt următoarele: 1) reconstituirea traseului evolutiv al chitarei de la origini până în prezent în baza sintetizării, sistematizării și integrării într-un ansamblu panoramic unificat a datelor, a informațiilor identificate în sursele istorice, în materialele notografice, iconografice, în documentele audio și video etc. la tema de cercetare; 2) stabilirea contextelor în care a evoluat instrumentul de-a lungul istoriei muzicii; 3) proiectarea unei imagini de ansamblu privind valorificarea potențialului expresiv al chitarei în muzica universală; 4) identificarea și evaluarea contribuției diferitelor școli naționale de chitară în evoluția instrumentului; 5) relevarea aportului interpreților la dezvoltarea literaturii muzicale destinate chitarei clasice moderne; 6) determinarea rolului creației componistice în promovarea chitarei ca instrument solistic, de cameră și simfonic; 7) conceptualizarea unor procedee interpretative utilizate în creația celor mai renumiți compozitori din Europa de Vest (M. de Falla, F.M. Torroba, J. Rodrigo, M. Castelnuovo-Tedesco), America de Sud (H. Villa-Lobos, M. Ponse) ș.a.; 8) stabilirea reperelor valorice ale celor mai reprezentative creații pentru chitară *solo*, a ansamblurilor cu participarea chitarei și a

concertelor pentru chitară și orchestră; 9) examinarea fenomenologiei chitarei clasice moderne în cultura muzicală din spațiul românesc la etapa actuală.

Pentru cercetarea complexă a istoriei chitarei clasice moderne (în continuare *chitară*), ca puncte de plecare în vederea atingerii scopului și a obiectivelor urmărite, problemele principale înaintate spre cercetare cu titlul de **ipoteze de lucru** sunt următoarele: 1) Chitara a evoluat din instrumentele cu coarde medievale, cum ar fi lăuta, chitara barocă și vihuela, influențate de tradițiile muzicale europene și ale lumii arabe; 2) Evoluția chitarei este strâns legată de dezvoltarea muzicii europene de la începutul Renașterii până în perioada contemporană; 3) Inovațiile tehnice și tehnologice au influențat traseul evolutiv al chitarei, de la introducerea corzilor de nailon la îmbunătățirile în designul instrumentului și în tehnicile de construcție; 4) Schimbările sociale și culturale au avut un impact semnificativ asupra popularității și a evoluției chitarei în diverse perioade istorice și în diferite arealuri geografice; 5) Evoluția repertoriului și a stilurilor interpretative concertante în muzica pentru chitară reflectă gusturile estetice și tendințele artistice ale epocilor respective; 6) Un rol important în promovarea și transformarea instrumentului de-a lungul istoriei l-au avut marii chitariști și compozitori, de la Sor și Aguado până la Segovia și Williams; 7) Evoluția în educația și pedagogia chitarei clasice a avut un impact semnificativ asupra standardelor tehnice și estetice ale interpretării chitarei; 8) Pătrunderea și autohtonizarea chitarei în cultura muzicală românească a avut un rol benefic pentru gândirea componistică și patrimoniul organologic național.

Pentru validarea ipotezelor privind istoria chitarei în creația muzicală cultă, cercetarea s-a desfășurat pe subsecvențele **direcții de soluționare a problemelor și a sarcinilor trasate**: 1) Realizarea unei analize comparative a evoluției utilizării chitarei în diferite perioade istorice și în diverse spații culturale și geografice. Acest lucru va contribui la identificarea tendințelor generale și a influențelor reciproce între diferitele stiluri muzicale de interpretare; 2) Accesarea și examinarea surselor istorice de specialitate relevante, inclusiv a tratatelor de teoria instrumentelor, a tratatelor de muzică, a enciclopediilor, a partiturilor și a altor documente contemporane, care menționează utilizarea chitarei în contexte muzicale culte și, totodată, oferă o bază izvoristică solidă pentru reconstituirea și interpretarea practicilor muzicale anterioare; 3) Examinarea înregistrărilor audio și video ale interpretărilor muzicale culte care implică chitara din diferite perioade istorice. Compararea stilurilor interpretative și tehnice poate oferi indicii semnificative despre modul în care a evoluat rolul chitarei în contextul muzicii culte; 4) Depășirea reducționismului interpretativ și combaterea opiniilor care recunosc locul exclusiv al chitarei în muzica de consum (blues, country, folk, flamenco, jazz, rock etc.). În acest sens, operând cu argumente care recuză astfel de idei, combatem prejudecățile încă existente, orientând demersul către o abordare ancorată în realitate, capabilă să demonstreze și să susțină oportunitatea includerii

instrumentului în practicile muzicii culte; 5) Analiza contribuției compozitorilor importanți care au utilizat chitara în creația lor muzicală cultă. Studiul contextului în care au trăit și au creat aceștia poate ilustra modul în care chitara a fost integrată în practicile muzicale contemporane; 6) Îmbinarea expertizei din domeniile istoriei artei muzicale instrumentale, muzicologiei, istoriei sociale și a altor discipline relevante pentru a obține o înțelegere mai completă a impactului cultural și social al chitarei în diferite epoci istorice.

Noutatea și originalitatea științifică a tezei constau în faptul că demersul de față reprezintă o primă abordare analitică în istoria muzicii din Republica Moldova care își propune să ia în dezbatere poziționarea chitarei clasice moderne în perspectivă holistică: evoluția din punctul de vedere al particularităților de construcție și impactul ei asupra repertoriului, aportul celor mai de seamă interpreți și compozitori la crearea și îmbogățirea repertoriului chitaristic. De asemenea, într-o nouă viziune sunt relevate contextul istoric și cronologizarea etapelor de transformări morfologice ale chitarei clasice – de la origini până în prezent. O notă inedită adaugă cercetării sistematizarea și prezentarea genurilor muzicale care au adus chitara în topul celor mai solicitate instrumente solistice filarmonice.

Rezultatele obținute contribuie la: (a) îmbogățirea, consolidarea și dezvoltarea bazei epistemice, culturale, artistice, precum și la suplimentarea literaturii organologice, care oferă un tablou general sistematizat privind evoluția și poziționarea etapizată a chitarei în istoria artei muzicale instrumentale; (b) fundamentarea științifică a evoluției chitarei în muzica cultă universală (preponderent de tradiție europeană), privită prin prisma dezvoltării repertoriului – de la acompaniamentul vocii sau al dansurilor de curte la concertele pentru chitară și orchestră; (c) esențializarea și lărgirea sferei de interes din partea compozitorilor, cadrelor didactice, interpreților privind perspectivele sonore de valorificare a mijloacelor tehnice și de expresie ale instrumentului în practicile de expunere muzicală, de instruire în învățământul artistic și de comunicare artistică; (d) stabilirea principalelor tendințe ale modernizării chitarei ce țin de ergologie, fenomenologie și axiologie în arta instrumentului de referință; (e) formularea unor răspunsuri critice, bazate pe corelarea suportului informațional existent cu acumulările istoriei muzicii de dată recentă, privind dezvoltarea stilului instrumental concertant specific chitarei moderne, abordarea formelor și a genurilor în viața cultural-artistică din Republica Moldova.

Metodologia cercetării a fost construită conform principiilor obiectivității, cunoașterii originare, demonstrației, interdisciplinarității, unității dintre comprehensiune și explicație, corelației dintre calitativ și cantitativ, legăturii dintre particular și general, raportului dintre diacronie și sincronie. Aceste principii, la rândul lor, ne-au servit la operaționalizarea activităților de delimitare a obiectului de cercetare, de sistematizare a materialului documentar acumulat, la expunerea reflecțiilor și la formularea concluziilor. Caracterul interdisciplinar al metodologiei

reiese din scopul tezei. Evoluția chitarei în creația muzicală cultă reprezintă o problemă complexă, a cărei soluționare implică istoria și evoluția elementelor de construcție ale instrumentului, diversitățile lui regionale și naționale, care diferă în funcție de cultura muzicală concretă, de psihologia națională, istoria popoarelor care cultivau acest instrument. Îmbinarea tezelor științelor socioumaniste, cum ar fi teoria și istoria muzicii, cu datele ce țin de aspectele constructive ale instrumentului, problemele acusticii, alegerea materialelor pentru elementele de bază ale acestora duce la simbioza științelor fundamentale cu cele aplicative. Au fost stabilite și aplicate mai multe metode de cercetare, la care am apelat pe parcurs, metode care vin să faciliteze realizarea într-un tot integru a obiectului de studiu în conformitate cu scopul și finalitățile tezei. Astfel, (1) metoda istorică ne-a furnizat suportul metodologic necesar, consimțind operarea cu sursele de documentare, cu antecedentele din domeniu, reconstituirea faptelor anterioare, cronologizarea și interpretarea traseului evolutiv al chitarei în cultura muzicală universală și națională cu posibilitatea valorificării critice a informațiilor însumate. La (2) metoda istoriografică am apelat pentru a stabili și a explora corpusul sursologic tematic indispensabil obiectului de studiu, ceea ce ne-a permis identificarea cadrului teoretic și determinarea stadiului actual al cercetării, în vederea abordării prospective și a periodizării procesului istoric prin care a trecut chitara și predecesorii ei. Metoda (3) abstracției științifice a făcut posibilă evidențierea aspectelor primordiale în tratarea fenomenului studiat, renunțând la datele colaterale, nesemnificative, atipice, în favoarea cercetării elementelor de bază, a trăsăturilor caracteristice dominante și a părților definitorii ale întregului. Datorită acestei abordări, am putut stabili și cerceta coordonatele majore ale originii și evoluției etapizate a chitarei în timp și spații culturale, logica inovațiilor constructive, evoluția limbajului, a repertoriului și a integrării acestuia în muzica academică. Metoda comparativă (4) ne-a oferit perspectiva de analiză a faptelor și a fenomenelor corespunzătoare temei de cercetare, comparându-le pentru a le stabili identitatea, asemănările și deosebirile existente între ele. Comparația ca metodă de cercetare ne-a înlesnit înțelegerea diversității și a unicității culturii chitaristice în istoria artei moderne, pe de o parte, dar, totodată, ne-a orientat și în direcția detectării similitudinilor în cadrul acestei diversități, pe de altă parte. Specificul tematic al lucrării ne-a determinat să operăm cu instrumentarul specific (5) metodelor deductivă și (6) inductivă. Astfel, utilizarea deducției ca formă de raționament logic a făcut posibilă formularea concluziilor, extrase din rezultatele obținute în cadrul obiectului de studiu, al cărui nucleu îl reprezintă arta chitaristică și evoluția ei în timp și spațiu. Cu suportul inducției și al elementelor ei argumentative – ca altă formă rațională a gândirii – au putut fi generalizate acumulările factuale realizate în cadrul ariei tematice a lucrării. Metodele de (7) analiză și (8) sinteză ne-au permis crearea unei viziuni mult mai complexe și echilibrate asupra tematicii cercetate. În consecință, a fost configurată viziunea extinsă asupra universului culturii chitaristice, relaționat perioadelor istorice prin care aceasta s-a

dezvoltat, au fost diferențiate și esențializate procesele de afirmare în actul de comunicare artistică, au fost studiate sistematic elementele discursului muzical.

Semnificația teoretică a tezei rezidă în faptul că pentru prima dată în știința muzicii din Republica Moldova este elaborat un studiu consacrat istoriei chitarei clasice moderne privite sub aspectul dezvoltării posibilităților expresive și a elementelor de tehnică instrumentală, cu aprofundarea problematicii evoluției repertoriului pentru acest aparat sonor. Concomitent, sunt inventariate și aduse în câmpul discuției multiple surse științifice în diferite limbi europene, dedicate evoluției chitarei, prea puțin cunoscute în mediul informațional de la noi, este evidențiat profilul de creație al unor personalități de primă mărime, care au stimulat procesul artistic, contribuind la înflorirea acestui instrument deosebit.

Valoarea aplicativă a lucrării. Teza poate servi drept bază metodologică pentru cercetări științifice ulterioare consacrate instrumentelor cu coarde ciupite, poate fi utilizată în cursurile universitare de istorie a artei muzicale etc. Din această perspectivă, rezultatele studiului aduc un spor de cunoaștere și informațional evident, care poate să contribuie la augmentarea culturii chitaristice.

Rezultatele științifice înaintate spre susținere: 1) prezentarea traseului evolutiv al chitarei în contextul istoriei muzicii instrumentale culte de-a lungul secolelor, de la origini până în prezent, evidențiind transformările și inovațiile constructive, stilistice și tehnice care au determinat rolul și popularitatea instrumentului; 2) reflectarea repertoriului chitarei în diferite perioade istorice, mișcări cultural-artistice, inclusiv a lucrărilor semnificative compuse pentru instrument în muzica clasică, și a modalităților moderne de valorificare a posibilităților tehnice, expresive și a timbralității chitarei în creația componistică contemporană; 3) valorizarea impactului artistic al chitarei asupra societății și culturii, analizând modul în care instrumentul a fost perceput și integrat în diverse contexte culturale, geografice și sociale; 4) prezentarea configurativă a procedeelor și a elementelor tehnice interpretative specifice chitarei în muzica cultă și relevarea rolului acestora în realizarea actului interpretativ; 5) identificarea inovațiilor tehnologice care au influențat evoluția performanței și a compoziției muzicale pentru instrumentul de referință; 6) reliefarea contribuției marilor personalități artistice (compozitori, interpreți) la afirmarea expresiei chitaristice în istoria culturii muzicale culte.

Cuvinte-cheie: alfabeto, apoyando, chitara barocă, chitarra battente, chitara clasică modernă, chitara maură, chitara latină, chitara renascentistă, chitară spaniolă, concert, lăuta, punteado, rasgueado, sisteme de notație, sonata, suita, tabulatura, transcrpție, variațiuni, vihuela.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea și importanța temei de cercetare; este identificată problema; sunt formulate scopul, obiectivele şi ipoteza; sunt prezentate metodele de cercetare; este argumentată noutatea şi originalitatea ştiinţifică; sunt evidențiate rezultatele obținute care contribuie la soluționarea problemei științifice; este argumentată semnificația teoretică şi valoarea aplicativă a lucrării.

În **capitolul 1**, **Repere teoretico-metodologice privind evoluția chitarei în muzica cultă – de la apariția ei până la etapa actuală**, este studiat corpusul surselor științifice în diferite limbi: română, engleză, franceză, spaniolă, polonă, rusă ș.a., Baza metodico-științifică dedicată problemelor evoluției istorice a chitarei, repertoriului, genurilor și stilurilor este una destul de vastă, sistematizarea și studiul acesteia reprezentând o parte inerentă a actualei cercetări științifice.

Subcapitolul 1.1, *Chitara clasică modernă în oglinda istoriografiei europene și americane*, este dedicat analizei studiilor monografice și a articolelor semnate de W. Moser, W. Schwarz, Th. Heck ș.a. Aspectul istoric, care cuprinde perioada de la Antichitate până în secolul al XXI-lea, se află în centrul atenției cercetătorilor internaționali precum: R. Strizich, J.A. van Hoek, A. Gilardino, H.G. Brill, J. Huber, J. Schneider, J. Tyler ș.a.

Primul grup de surse, destinat problemelor generale ale chitarei, include articolul *Gitarre* din enciclopedia germană MGG, precum și alte surse în limba germană scrise de H. Brill, A. Lehner-Wieternik, W. Moser, oferind o gamă vastă de informații și concepte. Analiza varietăților naționale și regionale ale chitarei este realizată în lucrările lui A.P. Sharpe, D. George, E.F. Madriguera ș.a.

Evoluția istorică a chitarei care acoperă perioada de la Evul Mediu până în secolul al XXI-lea este cercetată în următoarele volume: *The Guitar from the Renaissance to the Present Day* de H. Turnbull, *The Baroque Guitar: Then and Now* de R. Strizich, *Aspetti della musica per chitarra nel secolo XX* de A. Gilardino, *The Contemporary Guitar* de J. Schneider.

Următorul grup de surse este dedicat evoluției aspectelor morfologice ale instrumentului, particularităților ergologice ale chitarei acustice, secretelor de confecționare a acesteia etc. Lista izvoarelor indicate mai jos este selectivă – *The Classical Guitar: Design and Construction* de D. McLeod, *Complete Guitar Acoustics* de M. Kasha, *Classic Guitar Making* de A.E. Overholtzer, *The Acoustic Guitar Guide* de L. Sandberg.

Dezvoltarea tehnicilor de interpretare instrumentală la chitara clasică modernă ocupă un rol esențial în evoluția instrumentului ca tip organofon, fiind abordată în lucrările scrise de J. Huber, H. Jeffery, precum și în diferite monografii – *La technique de guitare en France dans la première moitié du 19ème siècle* de D. Ribouillault, *The Contemporary Guitar* de

J. Schneider, *Performance on Lute, Guitar and Vihuela: Historical Practice and Modern Interpretation* de V.A. Coelho.

Ultimul grup de surse este dedicat celor mai de seamă chitariști, care au contribuit esențial la dezvoltarea aspectelor tehnice și expresive ale instrumentului. Baza documentară a acestui grup izvoristic, de asemenea, este una numeroasă, chiar dacă vom exclude *Spanische Gitarristen zwischen Aguado und Tarrega* de W. Moser, *Klassicheskaya gitara v Rossii i SSSR: biograficheskiy muzïkalno-literaturniy slovar-spravochnik russkikh i sovetskikh deyateley gitary* de M. Iablokov, *The Classical Guitar: its Evolution and its Players since 1800 de* M.J. Summerfield, *Chitarristi-compositori del XX secolo: le idee e le loro conseguenze* de M. Colonna.

Așadar, putem conchide că transfigurările chitarei sunt reflectate destul de larg și multilateral în literatura de specialitate universală. Actualmente, în știința europeană și americană s-a constituit o bază documentară solidă dedicată chitarei. Dintre lucrările dedicate istoriei instrumentului se cuvine menționată o ediție fundamentală – *Histoire des instruments de musique*, scrisă de autorul francez René Brancour, care conține un compartiment despre chitară. Un șir de lucrări științifice este dedicat compozitorilor din Europa de Vest și continentul american, care au înscris cele mai importante pagini în istoria artei chitaristice din secolul al XX-lea, contribuind astfel la integrarea instrumentului în repertoriul muzicii occidentale academice. Această listă include compozitorii spanioli M. de Falla, J. Rodrigo, F.M. Torroba, H. Villa-Lobos și M. Ponse. Informațiile de bază despre aceste personalități și aportul lor în arta chitaristică se regăsesc în *Handbook of Guitar and Lute Composers*, scris de Hannu Annala și Heiki Matlik.

În subcapitolul 1.2, *Chitara clasică modernă în reflectorul istoriografiei muzicale românești*, sunt trecute în revistă studiile savanților din România dedicate chitarei clasice moderne.

În spațiul românesc a început să se contureze o tradiție științifică de studiu care abordează diferite aspecte ale instrumentului – de la originile, evoluția lui, aplicarea în diferite culturi naționale și regionale, până la tratarea lui în muzica contemporană. Merită notat faptul că majoritatea cercetătorilor sunt interpreți, chitariști cu renume, fapt ce determină o atenție sporită față de aspectele interpretative, tehnice și expresive ale instrumentului.

Lucrarea lui Constantin Andrei *Chitara – tradiție și inovație* prezintă o abordare fundamentală a chitarei în procesul ei de devenire, de evoluție istorică, care a servit drept bază pentru lucrările științifice apărute ulterior în România. Autorul propune o analiză profundă a tuturor etapelor de funcționare a acestui instrument. Merită menționat faptul că lucrarea conține o secțiune aparte – *Chitara în România*, în cadrul căreia sunt expuse cele mai relevante informații privind funcționarea chitarei clasice moderne în spațiul cultural românesc.

Un interes deosebit prezintă trilogia semnată de chitaristul, profesorul și cercetătorul István Ferenc Beke: *Chitara modernă și contemporană: construcție, organologie, sonoritate, tehnică*, *Paradigme ale creației contemporane universale pentru chitară* și *Paradigme ale creației românești contemporane pentru chitară.*

În cartea sa *Chitara modernă și contemporană: construcție, organologie, sonoritate, tehnică*, autorul pornește de la originile instrumentului, evoluția lui în timp, demonstrând diferite varietăți naționale, specificul scriiturii, efecte timbrale, procedee tehnice și expresive. Această abordare complexă oferă o viziune per ansamblu asupra instrumentului, argumentând modul în care evoluția acestuia a contribuit la formarea repertoriului pentru chitara clasică în creația componistică universală, începând cu a doua jumătate a secolului al XX-lea. În monografia *Paradigme ale creației contemporane universale pentru chitară*, I.F. Beke delimitează trei grupuri genuistice diferite: miniaturi pentru instrument solo, sonate pentru chitară solo și lucrări camerale, fiecărui grup fiindu-i dedicat un capitol aparte.

Cercetarea *Paradigme ale creației românești contemporane pentru chitară* scoate în profil cele mai valoroase lucrări semnate de compozitori din România – D. Capoianu, A. Andrei, C. Ștefănescu-Pătrașcu, I. Pop, A. Borza, C. Țăranu ș.a. În acest context merită adăugat studiul lui T.T. Burada *Cercetări asupra danțurilor și instrumentelor de muzică ale românilor*, care conține date inedite privind rolul instrumentului în cultura muzicală românească.

În cele din urmă, subcapitolul 1.3, *Chitara clasică modernă în lumina istoriografiei muzicale ruseşti*, valorifică tezele de doctor despre chitara clasică modernă apărute recent în limba rusă, ai căror autori sunt: A. Petropavlovski, V. Ganeev, K. Ilghin, D. Krutikov. Astfel, în teza *Гитара в камерном ансамбле,* A. Petropavlovski prezintă tradiția vest-europeană a interpretării la chitară clasică, analizează posibilitățile muzical-expresive ale chitarei în cadrul ansamblului cameral. Lucrarea lui V. Ganeev *Классическая гитара в России: к проблеме академического статуса* dezbate un șir de probleme legate de statutul instrumentului în cultura și didactica muzicală rusă. În lucrarea *Гитара классическая и русская (семиструнная). Бытование и исполнительство*, cercetătorul rus K. Ilghin își concentrează atenția asupra specificului evoluției chitarei în spațiul rusesc.

Așadar, în urma cercetărilor realizate pentru capitolul întâi, s-a ajuns la concluzia că literatura științifică contemporană care studiază diferite aspecte ale chitarei clasice moderne conține un material științific bogat și util pentru cercetător. Unele lucrări fundamentale, ai căror autori sunt savanți din România, țările europene sau continentul american formează un suport metodologic solid și multiaspectual pentru aprofundarea tematicii evoluției instrumentului în practica muzicală universală.

În aria problemelor ce țin de evoluția chitarei clasice moderne se află problematica legată de istoria instrumentului în cultura europeană și americană, multiplele aspecte tehnice și tehnologice, procedeele interpretative, repertoriul universal și național.

Literatura studiată ne oferă un aparat terminologic dezvoltat, important în procesul de cercetare a temei de studiu formulate. De exemplu, *Glosarul de semne și termeni muzicali* din cartea lui C. Andrei poate servi drept suport în utilizarea corectă a definițiilor științifice de referință. Un loc aparte îl ocupă școala rusă de interpretare la chitara clasică modernă, care a influențat și cercetările științifice din această țară. Materialele consultate scot în evidență problema raportului universal-național în evoluția chitarei clasice moderne pe parcursul secolului al XVIII-lea – începutul secolului al XX-lea.

În lucrările studiate am atestat o lacună în ceea ce privește cercetarea rolului concertului pentru chitară și orchestră ca punct culminant în dezvoltarea muzicii scrise pentru chitară în secolul al XX-lea – începutul secolului al XXI-lea. Prezenta teză are drept scop acoperirea acestei lacune.

Capitolul 2 conține o prezentare a evoluției chitarei de la origini până în perioada barocului, fiind intitulat corespunzător: **Privire istorică asupra chitarei de la origini până la baroc**.

În primul subcapitolul, *2.1. Repere istorice privind etapele de evoluție a chitarei,* ne-am axat pe periodizarea acestui proces ca principal criteriu ce îndrituiește perspectiva de studiu al manifestării și al transformărilor succesive în timp ale instrumentului, evidențiind etapele de cercetare cronologică a acestuia. În centrul atenției noastre se află repertoriul pentru chitară privit sub aspect evolutiv. S-a utilizat următoarea clasificare: originile chitarei (Antichitate și epoca medievală), Renaștere, baroc, clasicism, romantism, secolele XX-XXI.

În următorul compartiment, 2.2. *Originile chitarei (Antichitate și epoca medievală),* este cercetată apariția, în diferite teritorii ale lumii, a instrumentelor cu coarde ciupite, care au devenit predecesorii chitarei.

Istoria a consemnat mai multe dovezi privind existența instrumentelor cu coarde ciupite în civilizația universală. Diferite instrumente care aveau taste de mat legate pe gât și care pot fi considerate predecesorii chitarei datează din mileniile III-II î.H., începându-și existența în perioada antică a Orientului Apropiat. În afară de evidențele plastice, unele ipoteze ce țin de originea chitarei le putem găsi în domeniul lingvistic, și anume studiind etimologia cuvântului *chitară*. În acest context este importantă urmărirea cuvântului *chitară* sau a cuvintelor înrudite în diferite limbi și culturi.

Civilizațiile și popoarele de pe diferite continente aveau instrumente cu coarde ciupite care pot fi considerate predecesorii chitarei clasice moderne. Este vorba de un areal geografic destul de

amplu: India, China, Africa, Orientul Mijlociu. În afară de aceasta, instrumentele călătoreau împreună cu alte tipuri de produse, erau transportate, ajungând în teritoriile de peste mări.

Evoluția mai multor instrumente cu coarde ciupite ale epocii antice a pregătit apariția chitarei, care va avea loc mult mai târziu – în Evul Mediu și în epoca Renașterii. Dezvoltarea instrumentelor din acest grup duce la invenția diferitelor construcții organofone, evoluția procedeelor de interpretare și a repertoriului. În această perioadă istorică se evidențiază două tipuri de chitare: maură și latină (*guitarra latina* și *guitarra morisca*). Din iconografia timpului putem deduce că acest instrument era folosit pentru acompaniamentul cântului, al dansului sau ca membru al ansamblurilor instrumentale mici.

Subcapitolul 2.3, *Instrumentele cu coarde ciupite în epoca Renașterii*, este dedicat celor mai des folosite instrumente de epocă (lăuta și vihuela), aspectelor constructive ale acestora, repertoriului creat, compozitorilor și interpreților cu renume ale perioadei.

În epoca Renașterii chitara se dezvoltă pe lângă alte instrumente cu coarde, și anume: lăuta și vihuela, ocupând un spațiu instrumental mai larg și variat spre sfârșitul secolului al XVI-lea. Concomitent, similitudinile constructive, tehnice și interpretative ale acestor instrumente permiteau o influență reciprocă a unora asupra altora, folosirea unui repertoriu comun, împrumutul procedeelor de interpretare etc. Cel mai răspândit și solicitat instrument cu coarde ciupite în perioada Renașterii era **lăuta**, adusă în Europa din țările din est la mijlocul secolului al XIV-lea. Lăuta își are originile în țările asiatice și în Grecia: unele imagini iconografice ale acestui instrument au fost descoperite în India, iar patria instrumentului este considerată Persia antică. Introducerea lăutei în țările europene a avut loc odată cu invazia maurilor nord-africani islamici în Peninsula Iberică. Lăuta capătă cu timpul o mare popularitate în Spania și Italia sub aspect genuistic; practicile muzicale cu implicarea lăutei se bazau pe interpretarea solo sau acompaniamentul vocii. Lăuta își păstrează rolul important în muzica europeană până în secolul al XVIII-lea. Pentru a demonstra cum arăta lăuta în epoca renascentistă, ne vom referi la capodopera *Interpret la lăută* din 1596, ce aparține pictorului italian Caravaggio.

Lăutiștii au contribuit considerabil la evoluția tehnicii interpretative, la aplicarea facturii și a procedeelor complexe, la formarea unui repertoriu vast și variat, reflectând toate inovațiile stilistice ale timpului. Un exemplu elocvent în acest sens îl constituie creația lăutistului și compozitorului italian Francesco da Milano.

În secolele XVI-XVII, pe teritoriul Peninsulei Iberice și al statelor italiene o mare popularitate o capătă **vihuela**, care avea mai multe similitudini cu chitara modernă: un corp oval cu crestături pe laturi, gât lung, grif, cap, șase corzi. Pe parcursul secolului al XVI-lea au fost editate șapte colecții de melodii pentru vihuelă: *Tres Libros de Mvsica en Cifras para Vihvela* de Alonso de Mudarra; *Libro de Mvsica para Vihuela, intitulado Orphenica lyra* de Miguel de

Fuenllana. Culegerile enumerate includeau fantezii, sonete, muzică corală în formulă de voce cu acompaniament, precum și transcrierile instrumentale de muzică vocală polifonică (sacră și laică).

Luis de Milán (cca 1500-1561), vihuelist și compozitor spaniol din epoca Renașterii, a fost primul compozitor în istoria muzicii europene care în 1536 a publicat la Valencia compozițiile pentru *vihuela de mano* cu titlul *El Maestro*.

Miguel de Fuenllana (cca 1500-1579) este un alt renumit vihuelist și compozitor spaniol renascentist, autorul cărții *Libro de música para vihuela intitulado Orphenica Lyra*, editată în 1554 la Sevilla. *Orphénica Lyra* conține 182 de piese în șase volume dispuse în conformitate cu creșterea numărului de voci. În aranjamentele sale făcute pentru voce și vihuelă, compozitorul îmbină melodiile cântecelor populare cu tehnica contrapunctică, folosește *cantus firmus* șl alte procedee polifonice.

Alonso Mudarra (cca 1508-1580), compozitor spaniol, interpret la vihuelă și chitară renascentistă, a semnat cartea cu titlul *Tres libros de musica en cifras para vihuela*, publicată în 1546 la Seville, care conținea piese pentru chitară. Lucrarea conține primele piese pentru chitară cu patru coarde care au supraviețuit până în zilele noastre, scrise cu ajutorul semnelor tabulaturii italiene.

Primul tratat de chitară spaniolă, deci chitara cu cinci coarde, a fost publicat în 1596 la Barcelona de **Juan Carlos Amat** (1572-1642). Fiind intitulat *Guitarra española y vandola en dos maneras de guitarra, castellana y cathalana de cinco ordenes, la qual enseña de templar y tañer rasgado*, acesta este un exemplu tipic al lucrărilor vremii despre chitară.

Prin urmare, abordarea diacronică a chitarei, realizată în capitolul 2, ne permite să constatăm că chitarele renascentiste și baroce au fost predecesoarele chitarei clasice moderne. Sub aspect funcțional, acestea au fost folosite mai des ca instrumente cu funcție ritmică în diferite tipuri de ansambluri și mai rar ca instrumente solo. Chitarele renascentiste câștigă concurența cu alte instrumente cu coarde ciupite, precum lăuta sau vihuela, grație construcției mai avansate, acordajului mai reușit, posibilităților tehnice și expresive noi.

O etapă nouă în evoluția chitarei coincide cu perioada renascentistă, și anume secolul al XVI-lea. Vihuela și chitara cu patru coarde au jucat un rol crucial în evoluția chitarei moderne în perioada studiată.

Perfecționarea constructivă a chitarei cu patru coarde duce la apariția chitarei cu cinci coarde (așa-numita „chitară spaniolă”), un instrument care înlocuiește atât vihuela, cât și chitara cu patru coarde. Această schimbare esențială a avut loc spre sfârșitul secolului al XVI-lea – începutul secolului al XVII-lea.

În epoca Renașterii se creează premisele pentru dezvoltarea repertoriului și aplicarea tehnicilor compoziționale mai avansate, drept exemplu servind opera compozitorului italian

Francesco da Milano. Printre cele mai faimoase exemple ale muzicii notate pentru chitară poate fi nominalizată *Instrucción de Música sobre la Guitarra Española* pentru chitară solo de Gaspar Sanz, apărută în anul 1674.

Un alt aspect important al evoluției artei chitaristice din perioada studiată îl constituie apariția unui șir de tratate, precum: *Libro de música para vihuela intitulado Orphenica Lyra* de Miguel de Fuenllana (1554), *Tres libros de musica en cifras para vihuela* de Alonso Mudarra (1546), *Libro llamado statement de instrumentos musicales* de Juan Bermudo (1549-1555) ș.a.

În **capitolul 3**, intitulat **Chitara barocă în spațiul cultural european: repere istorice, teoretice, practico-interpretative** este analizată evoluția chitarei baroce cu cinci coarde din perspectivă pluridimensională.

În primul subcapitol, *3.1. Inovațiile majore ale barocului: trecerea la chitara cu cinci coarde duble, apariția Alfabeto, formarea școlilor naționale de interpretare chitaristică*, este studiată modificarea scriiturii muzicale.

Barocul marchează o schimbare crucială în evoluția chitarei clasice, plasând în prim-plan chitara cu cinci coarde. Evoluția instrumentului capătă un caracter pluridimensional. Se dezvoltă tehnici de interpretare, se îmbogățește repertoriul, apare o pleiadă de interpreți și compozitori talentați care promovează noile tendințe în practica chitaristică. Printre inovațiile majore putem nominaliza schimbarea scriiturii muzicale, trecerea de la stilul polifonic renascentist la stilul omofon-armonic tipic barocului, introducerea unui sistem de notație nou – *Alfabeto*; formarea școlii componistice și interpretative spaniole.

Stilurile interpretative dominante în epoca barocului sunt *rasgueado* și *punteado*. În general, *punteado* este un termen folosit cu referire la tehnica ce denotă „ciupirea" corzilor individuale cu vârful degetelor, în timp ce *rasgueado* reprezintă un stil de cântare la chitară în care coardele sunt lovite. Folosirea acestui procedeu îi permite chitaristului să producă un sunet mai puternic, lucru important în contextul interpretării vocal-instrumentale cu participarea dansatorilor. A doua inovație esențială a timpului a devenit inventarea *unui sistem nou de notație muzicală pentru chitara cu cinci coarde numit Alfabeto*. Au fost folosite litere ale alfabetului și simboluri pentru a indica anumite acorduri. Juan Carlos Amat, autorul primei publicații pentru chitara cu cinci coarde, a fost cel care a prezentat *Alfabeto* în tratatul său *Guitarra española, y vandola* (1586). A treia inovație a timpului constă în *formarea a trei școli componistice și interpretative: spaniolă, italiană și franceză*. Fiecare școală tratează în felul său mijloacele de expresivitate muzicală, posibilitățile instrumentului, creează un repertoriu marcat de specificul limbajului muzical național.

Subcapitolul 3.2, *Chitara barocă în Spania*, prezintă în detalii aportul interpreților și compozitorilor Juan Carlos Amat, Gaspar Sanz, Lucas Ruiz de Ribayaz, Francisco Guerau și

Santiago de Murcia, fapt ce demonstrează că teoria chitaristică spaniolă reprezintă o imagine bogată și variată. Cele mai importante tratate care reflectă schimbările apărute în practica componistică și interpretativă a timpului, având un caracter sintetic, includ atât indicații metodice, cât și repertoriul autorilor care le-au semnat, oferindu-ne o imagine sistemică asupra existenței chitarei spaniole în perioada barocului. Prima publicație pentru chitara spaniolă cu cinci coarde *Guitarra española y vandola, en dos maneras de guitarra castellana y cathalana de cinco órdenes* se referă la acordaj, tipurile de notație muzicală (*Tabulatura, Alfabeto* ș.a.), procedeele de interpretare, repertoriu ș.a. Un sistem de identificare a acordurilor cu cifre (numere) a permis o largă răspândire a cântecelor în rândul publicului.

În 1674 **Gaspar Sanz** (1640-1710) editează la Zaragoza cartea cu titlul *Instrucción de Música sobre la Guitarra Española*, care conține lucrări muzicale bazate pe fuziunea stilurilor și genurilor, cum ar fi Villanos, Españoleta, Canarios și Jacaras spaniole, Tarantela, Saltaren și Baile de Mantua italiene, inclusiv unele dansuri în stil francez. Sunt prezente ambele stiluri de cânt – *rasgueado* și *punteado*. Un aport considerabil în dezvoltarea aspectelor metodice și interpretative îi aparține lui **Lucas Ruiz de Ribayaz**, compozitor, chitarist și harpist spaniol (1626?-1677?), autorul cărții *Luz y norte musical para caminar por las cifras de la guitarra Española y arpa, tañer, y cantar a compás por canto de órgano; y breve explicación del arte*, apărute în anul 1677. În anul 1694 la Madrid apare o colecție de piese pentru chitara cu cinci coarde – *Poema harmónico compuesto de varias cifras por el temple de la guitarra Española* a lui **Francisco Guerau**, în care autorul oferă indicații privind tehnica interpretativă, principii de tabulatură, ornamentică. **Santiago de Murcia** (1673-1739) a publicat tratatele *Resumen de Acompañar la Parte con la Guitarra* și *Passacailles y Obras de Guitarra por todos los Tonos naturales y acidentales* (ultima ediție conține explicațiile compozitorului privind descifrarea sistemului *Alfabeto*).

Ultimul compartiment din acest capitol, *3.3. Dezvoltarea artei chitaristice în Italia și Franța,* pune în evidență activitatea interpretativă și componistică a lui Francisco Corbetta, Robert de Visée, Rémy Médard, Henri Grenerin și Nicolas Desroziers.

În perioada barocului în Italia, chitara devine unul dintre cele mai des folosite instrumente, fiind pe larg utilizată pentru acompaniamentul cântului sau al dansului. Începând cu anul 1650 predomină *chitarra battente* – o varietate a instrumentului cu cinci coarde metalice duble. În această perioadă se folosesc două stiluri de interpretare chitaristică: stilul ciupit (sau *punteado*) și stilul lovit (*rasgueado*). Mai mulți compozitori renumiți de epocă aveau colecțiile ariilor cu folosirea *Alfabeto* bazate pe melodiile expresive, fiind susținute de un fundal armonic.

Una dintre cele mai renumite personalități care aparține școlii italiene este **Francisco Corbetta** (cca 1620-1681), autorul culegerii intitulate *Varii scherzi di sonate per la chitara spagnola*, publicate la Bruxelles în 1648. Fiind considerat unul dintre cei mai mari virtuozi ai

timpului, F. Corbetta a scris o serie de cărți care reflectă pe deplin practica interpretativă și componistică a timpului – *De gli scherzi armonici, Varii capricii per la ghittara spagnuola* și *Varii scherzi di sonate*. Lucrarea lui F. Corbetta *La guitarre royalle*, realizată în anul 1671, conține o colecție de suite baroce, fiecare dintre ele urmărind o structură tipică genului.

În fine, moștenind tradiția Renașterii, traiectoria evolutivă a chitarei continuă la nivel de practică și creație în perioada barocului, când cultura muzicală manifestă un interes crescând pentru valorificarea artistică a calităților tehnice și de expresie, consolidarea identității timbrale și promovarea imaginii instrumentului.

În spațiul muzical european apare o pleiadă de compozitori și interpreți care contribuie considerabil la evoluția instrumentului: J.C. Amat, G. Sanz, L.R. de Ribayaz, S. de Murcia, F. Corbetta, R. de Visée, N. Desroziers, G.B. Granata, A. Carré ș.a., iar chitara cu cinci coarde duble devine cel mai important instrument cu coarde ciupite.

De asemenea, în diferite țări europene, se elaborează multiple tratate de instrument, culegeri de piese care au avut o menire dublă: pe de o parte, au fost acumulate cele mai recente cunoștințe teoretice și aptitudini practice privind interpretarea la chitară, pe de altă parte, au fost concentrate creațiile muzicale care fac parte din repertoriul de epocă pentru chitară.

Grație faptului că mai mulți interpreți, compozitori și profesori de chitară activau în străinătate, au avut loc multiple interferențe culturale și stilistice, drept exemplu servind activitatea lui F. Corbetta, compozitor și chitarist de origine italiană, care a contribuit semnificativ la înflorirea chitarei nu doar în țara lui de baștină, ci și în Franța, Anglia și Țările de Jos. Astfel, chitara cu cinci coarde duble devine un instrument muzical paneuropean.

Sub aspectul stilului muzical, constatăm că repertoriul nou se orientează preponderent spre scriitura omofon-armonică. În comparație cu stilul polifonic, greu de reprodus la chitară, noul tip de scriitură muzicală s-a înrădăcinat în repertoriul chitaristic din perioada următoare – epoca clasicismului european, stimulând interesul publicului larg față de acest instrument.

Pentru a reda mai adecvat specificul stilistic al timpului, apare un sistem de notație nou – *Alfabeto*, menit să reflecte mai adecvat transformările limbajului muzical și ale facturii chitaristice de tip nou. F. Corbetta a fost unul dintre compozitorii care a avut un rol esențial în procesul de apariție a stilului omofon-armonic. Scriitura individuală a pieselor pentru chitară semnate de acesta, deosebindu-se printr-o gândire acordică avansată, plină de sonorități disonante, a influențat înflorirea stilului omofon-armonic în muzica europeană.

În cadrul tradiției chitaristice spaniole din perioada barocului se formează două tipuri de interpretare chitaristică de bază, și anume: *rasgueado* și *punteado*. Tehnica *rasgueado* îi permitea chitaristului să îmbine firesc acompaniamentul chitaristic cu cântul și dansul, păstrând echilibrul sonor al tuturor componentelor interpretării muzicale.

Capitolul 4, **Perioada modernității chitarei clasice: epoca clasică și romantică**, tratează, mai întâi, *Probleme de periodizare a etapei chitaristice moderne*, în subcapitolul 4.1, iar apoi dezvoltarea școlilor europene de chitară în Italia, Spania, Germania, Austria și Franța, fiecărei școli fiindu-i dedicat câte un compartiment aparte: *4.2. Școala italiană a chitarei clasice moderne*, *4.3. Poziționarea chitarei clasice moderne în cultura muzicală a Spaniei* și, respectiv, *4.4. Chitara în Germania, Austria și Franța.*

Perioada modernității chitarei clasice este considerată îmbinarea etapelor clasică și romantică, ale căror limite cronologice pot fi determinate de la sfârșitul secolului al XVIII-lea până la începutul secolului al XX-lea. Secolul al XIX-lea, perioada de glorie a romantismului, este considerată „epoca de aur" a chitarei. Mulți compozitori vest-europeni ai secolului al XIX-lea – F. Schubert, C.M. von Weber, A. Diabelli, J. Hummel și alții – au scris lucrări pentru chitară *solo*, precum și pentru diferite ansambluri cu participarea chitarei.

Un alt fapt important în evoluția chitarei clasice moderne îl constituie aportul compozitorului francez H. Berlioz. Grație faptului că el însuși cânta cu măiestrie la chitară, în celebrul său *Tratat de instrumentație și orchestrație*, editat în 1844, H. Berlioz a dedicat chitarei un întreg capitol, explicând unele detalii privind acordarea instrumentului, extragerea semitonurilor cromatice sau a diferitelor tipuri de triluri, precum și demonstrând procedeele de acompaniament la chitară.

Compozitorii care au adus o contribuție considerabilă la îmbogățirea repertoriului din perioada clasică și romantică sunt de două categorii. Prima categorie este alcătuită din personalități artistice care îmbină postura compozitorului cu cea de interpret-chitarist, cei mai renumiți reprezentanți ai școlii componistice și interpretative italiene fiind Mauro Giuliani, Mateo Carcassi, Ferdinando Carulli, Luigi Rinaldo Legnani, Luigi Boccherini, Francesco Molino și Filippo Gragnani. Cea de-a doua categorie o reprezintă compozitorii care nu au o tangență directă cu chitara, dar care totuși au impactat evoluția ulterioară a chitarei cu șase coarde și printre aceștia îl vom nominaliza pe Niccolò Paganini.

Mauro Giuliani, reprezentant al școlii de chitară din Italia, este autor a circa 150 de compoziții scrise pentru chitară, inclusiv pe baza temei cu variațiuni, o formă răspândită în epoca clasicismului vienez, care îi permitea compozitorului să demonstreze pe deplin posibilitățile tehnice și expresive ale instrumentului, implicând procedee componistice noi, drept exemplu servind *Variațiunile pe o temă de Händel*, op. 107. Dintre alte lucrări reprezentative pentru chitară *solo* vom nominaliza șase fantezii, op. 119-124, al căror material muzical constituie ariile din operele lui G. Rossini.

Aportul lui M. Giuliani constă în dezvoltarea genului de concert pentru chitară și orchestră. Fiind autor al celor trei concerte, inclusiv Concertul nr. 1 în *la major*, op. 30, Concertul nr. 2 în *la*

major, op. 36, și Concertul nr. 3 în *fa major*, op. 70, compozitorul a transformat chitara într-un complet instrument solistic. Astăzi, concertele și piesele *solo* ale lui M. Giuliani sunt interpretate de profesioniști pentru a demonstra complexitatea lor compozițională. Astfel, limbajul muzical al Concertului nr. 1 de M. Giuliani se bazează pe factura orchestrală mozartiană, limpede și destul de reținută din punctul de vedere al dinamicii sonore, ceea ce îi permite chitaristului interpretarea partidei sale, asigurând un echilibru sonor al participanților.

Ferdinando Carulli (1770-1841) a fost un alt chitarist, profesor și compozitor italian din perioada romantismului muzical. În afară de miniaturile de diverse genuri (valsuri, nocturne sau rondo), genul de concert a atras atenția compozitorului. Invențiile lui la capitolul tematism, factură chitaristică, raportul chitară-orchestră s-au manifestat în două concerte pentru chitară și orchestră în *la major*, op. 8a, și în *mi minor*, op. 140. Una dintre cele mai importante lucrări ale compozitorului este *Concertul* pentru chitară și orchestră cu coarde în *mi minor*, op. 140, cu titlul *Petit Concerto de Société*, în cadrul căruia compozitorul stabilește normele stilistice ale unui concert pentru chitară și orchestră. Printre cele mai importante procedee sunt: introducerea temelor principale *solo* în partida chitarei, acompaniamentul rafinat și transparent, procedeul responsorial și altele.

Un studiu mai detaliat merită aportul lui **Niccolò Paganini** (1782-1849). Celebrul violonist și compozitor italian a fost un chitarist iscusit, lăsând o moștenire bogată pentru chitară sub aspect genuistic. La seratele muzicale N. Paganini putea fi văzut cântând la vioară și, alternativ, la chitară, schimbând foarte repede un instrument cu altul.

În Spania chitara cu șase coarde începe să domine la confluența secolelor XVIII-XIX. Descrierea detaliată a construcției varietății instrumentului practicate în această perioadă se găsește în ediția apărută în 1799 *Arte de tocar la guitarra espanola par musica*, autorul fiind **Frédéric Moretti**, un muzician de origine italiană, care a contribuit semnificativ la dezvoltarea artei chitaristice spaniole.

Fernando Sor (1778-1893) este un renumit chitarist și compozitor spaniol din perioada clasicistă, considerat întemeietor al școlii naționale de chitară. Realizările interpretative ale lui F. Sor au fost asociate în mare măsură cu inovațiile sale tehnice, acceptate de toți chitariștii de astăzi (folosirea tehnicii *barre*, o nouă setare a mâinii stângi ș.a.). Paleta genuistică a lucrărilor lui F. Sor este una foarte diversă și include sonate, duete, variațiuni, fantezii, divertismente, menuete, studii, care au dezvăluit cele mai bogate posibilități ale chitarei.

Dionisio Aguado (1784-1849) este o altă personalitate marcantă în istoria chitarei clasice, virtuoz, compozitor și profesor spaniol din prima jumătate a secolului al XIX-lea. D. Aguado a contribuit considerabil la dezvoltarea metodei de predare a instrumentului, fiind autor al câtorva ediții cu caracter didactic – *Colección de estudios para guitarra*, și *Méthode complète pour la*

guitare, a căror importanță își păstrează actualitatea pe parcursul secolelor.

Francisco Tárrega Eixea (1852-1909) este un renumit interpret, compozitor și profesor spaniol, a cărui moștenire componistică include 50 de studii dedicate perfecționării tehnicii chitaristice. Anume el a inventat procedeul cunoscut de atunci sub denumirea de *apoyando*.

Fiind violonist ca și N. Paganini, **Simon Molitor** s-a orientat în plan componistic spre genul de sonată, care îi oferea compozitorului un cadru benefic pentru dezvoltarea tuturor elementelor limbajului muzical, dramaturgiei și arhitectonicii în cadrul unei lucrări de proporții.

În concluzie, fiind numită „epoca de aur" a chitarei și îmbinând etapele clasică și romantică, această perioadă a generat o pleiadă de compozitori și interpreți care au adus o contribuție considerabilă la evoluția instrumentului. Astfel, F. Schubert, C.M. von Weber, R. Kreutzer, A. Diabelli, L. Spohr și J. Hummel au semnat lucrări atât pentru chitară *solo*, cât și pentru diferite ansambluri cu participarea chitarei. Informațiile privind specificul instrumentului ca parte componentă a orchestrei simfonice au fost introduse în circuitul teoretic de H. Berlioz prin lucrarea sa *Tratat de instrumentație și orchestrație*.

În perioada vizată are loc procesul de formare a școlilor naționale europene ale chitarei clasice moderne: școala italiană (Mauro Giuliani, Ferdinando Carulli), școala spaniolă (Fernando Sor, Dionisio Aguado, Francisco Tarrega Eixea), iar la evoluția chitarei în Germania, Austria și Franța au contribuit în mod esențial Carl Maria von Weber, Johann Kaspar Mertz, Anton Diabelli, Leonhard von Call și Simon Molitor.

Creațiile lui Mauro Giuliani au devenit un nucleu al repertoriului chitaristic din secolul al XIX-lea. O atenție deosebită merită trei concerte ale sale pentru chitară în cadrul cărora compozitorul a transformat chitara într-un instrument solistic cu desăvârșire. Un rol important au avut, de asemenea, două concerte pentru chitară și orchestră ale lui Ferdinando Carulli și, îndeosebi, *Petit Concerto de Société.*

Pentru prima dată în istoria instrumentului se stabilesc normele stilistice ale unui concert pentru chitară și orchestră: introducerea temelor principale *solo* în partida chitarei, acompaniamentul orchestral transparent având drept scop menținerea echilibrului sonor și dinamic în coordonarea partidei solistice cu orchestra, precum și procedeul responsorial ș.a.

Un loc aparte în arta chitarei îi aparține lui N. Paganini, cu referire specială la *Sonatele* M.S. 84 pentru chitară *solo,* în care compozitorul introduce diferite procedee tehnico-interpretative și de expresie, exemplificând complexitatea și virtuozitatea sporită a literaturii chitaristice din perioada romantismului.

Reprezentant al școlii spaniole, interpretul și compozitorul Fernando Sor, numit „Beethoven al chitarei", tratează chitara ca instrument polifonic.

Un alt muzician spaniol – Dionisio Aguado – a contribuit la dezvoltarea tehnicilor

inovatoare de a cânta la chitară, fiind primul chitarist care a aplicat *apoyando*, producând un sunet mai luminos și mai puternic.

În ultimul **capitol** al tezei, **5. Triumful chitarei clasice moderne în secolul al XX-lea – începutul secolului al XXI-lea**, se propune studiul schimbărilor esențiale ale repertoriului pentru chitara clasică modernă în perioada analizată și este reliefat aportul compozitorilor și al chitariștilor la schimbarea statutului instrumentului.

Mai întâi, în subcapitolul *5.1. Creația componistică a secolului al XX-lea pentru chitara clasică modernă*, se realizează o scurtă trecere în revistă a lucrărilor pentru chitară apărute în secolul al XX-lea.

La începutul secolului al XIX-lea construcția chitarei a fost îmbunătățită, iar în a doua jumătate a secolului lutierul spaniol Antonio de Torres Jurado (1817-1892) a experimentat cu dimensiunile și caracteristicile tehnice ale instrumentului. El a întreprins niște inovații care au condus la apariția unei construcții mai moderne a chitarei. În plus, pentru prima dată în istoria sa au fost lărgite dimensiunile instrumentului și a fost stabilită lungimea coardelor, care a constituit 65 cm, dimensiune menținută până la momentul actual. Totodată, la începutul secolului al XX-lea repertoriul chitaristic rămâne destul de limitat, în mare parte reprezentând transcripții ale creațiilor inițial destinate altor instrumente.

Un anumit imbold în dezvoltarea repertoriului chitaristic l-a avut creația compozitorilor din America Latină. Manuel María Ponce Cuéllar a lăsat lucrări de diferite genuri, inclusiv un concert pentru chitară și orchestră. Același gen a fost dezvoltat și de Heitor Villa-Lobos, un compozitor brazilian, care a devenit faimos în rândurile interpreților-chitariști grație mai multor lucrări dedicate chitarei clasice moderne, precum *Douze études*, *Cinq préludes* sau *Chôro nr. 1*, în care se tratează elementele folclorului țării lui de baștină. În același curent se încadrează și lucrările pentru chitară scrise de Antonio Lauro din Venezuela, Augustín Barrios din Paraguay, Leo Brower din Cuba, Guido Santorsola din Uruguay și mulți alții.

Apoi, în *5.2. Aportul lui Andrés Segovia în afirmarea chitarei clasice moderne ca instrument al culturii muzicale academice*, este evidențiată semnificația personalității lui A. Segovia în promovarea chitarei în arta muzicală.

Muzicianul spaniol **Andrés Segovia** (1893-1987) poate fi apreciat ca fiind cel mai important chitarist al secolului al XX-lea, care a avut un rol esențial în afirmarea chitarei clasice moderne ca instrument concertistic, demonstrând pe deplin potențialul chitarei – atât expresiv, cât și tehnic. Demonstrarea posibilităților chitarei i-a inspirat pe mulți compozitori să creeze opere muzicale pentru acest instrument – Mario Castelnuovo-Tedesco, Alfredo Casella, Joaquín Turina, Heitor Villa-Lobos, Albert Roussel și Manuel M. Ponce.

În subcapitolul 5.3 sunt analizate *Creațiile lui Heitor Villa-Lobos sub aspectul dezvoltării limbajului chitaristic modern*.

Heitor Villa-Lobos (1887-1959) este un compozitor și pianist brazilian, autor al unui șir imens de lucrări de diferite genuri destinate unor diverse componențe interpretative. Villa-Lobos a lăsat un șir de piese pentru chitară, numărul total însumând circa 50 de creații, care se deosebesc printr-un limbaj muzical atractiv, profund și, în același timp, accesibil. În calitate de compozitor, H. Villa-Lobos a îmbinat în creația sa tradiția clasică de compoziție și interpretare la chitară cu genurile și formele muzicii tradiționale braziliene (*chôro).*

Un apogeu în promovarea instrumentului în cadrul muzicii de tradiție academică îl constituie *Concertul pentru chitară și orchestră*. Inițiativa îi aparținea chitaristului A. Segovia, care, în repetate rânduri, încerca să influențeze diferiți compozitori în ideea compunerii concertului pentru chitară. Pe data de 6 februarie 1956 A. Segovia a interpretat *Concertul pentru chitară și orchestră mică* cu Orchestra Simfonică din Houston, SUA. Partida chitaristică se bazează pe diferite tipuri de tehnici.

Contribuția compozitorului spaniol Joaquín Rodrigo Vidre la dezvoltarea genului de concert pentru chitară și orchestră este analizată în subcapitolul 5.4. *Concierto de Aranjuez* de Joaquín Rodrigo Vidre: capodoperă a genului de concert pentru chitară și orchestră.

Compozitorul și pianistul virtuoz spaniol **Joaquín Rodrigo Vidre** (1901-1999) ocupă un loc aparte în evoluția chitarei clasice moderne a secolului al XX-lea. Patrimoniul componistic al lui J. Rodrigo cuprinde circa 170 de lucrări pentru orchestră simfonică, operă și balet, ansambluri camerale atât instrumentale, cât și vocal-instrumentale, creații corale, lieduri și romanțe. Un loc important îl au concertele pentru diferite instrumente.

Concierto de Aranjuez în trei mișcări a fost compus în anul 1939. *Concierto de Aranjuez* este unul dintre cele mai cântate concerte pentru chitară clasică modernă în lume, iar partea a II-a *Adagio* se interpretează deseori ca o creație autonomă. Discursul muzical al părții mediane se construiește în jurul dialogului instrumentului solistic cu orchestra, în primul rând, cu refrenul interpretat de cornul englez, care îi conferă o sonoritate deosebită – fină și sentimentală. În postura sa de dirijor, autorul prezentului rezumat al tezei de doctorat a interpretat acest concert în repetate rânduri. Astfel, pe data de 25 martie a anului 2011 acesta a sunat la Chișinău, în Sala Mare a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici”, iar pe 6 ianuarie 2012 – în incinta Gran Teatre del Liceu din Barcelona, avându-l ca solist pe chitaristul argentinian Rolando Saad, unul dintre cei mai renumiți interpreți ai *Concierto de Aranjuez.*

Ultimul subcapitol, *5.5. Chitara clasică modernă în cultura muzicală din spațiul românesc la etapa actuală*, este dedicat celor mai reprezentative concerte pentru chitară și orchestră semnate de compozitori din România – D. Capoianu și C. Ștefănescu-Pătrașcu, precum și activității artistice

a formației *Select Cvartet* și a Orchestrei Simfonice a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici”.

Deși lista compozitorilor din România care au semnat concerte pentru chitară și orchestră este destul de amplă, vom nominaliza cele mai elocvente exemple ale acestui gen scrise în ultimele decenii ale secolului al XX-lea: *Concertul pentru chitară și orchestră* de Maya Badian, 1981, *Concertul pentru chitară și orchestră* de Dumitru Capoianu, 1986, și *Concertul pentru chitară* de Anatol Vieru, 1996. Pe parcursul primelor decenii ale secolului al XXI-lea, școala românească de compoziție a înregistrat creații noi – *Concertul nr. 2 pentru chitară și orchestră de coarde* de Cătălin Ștefănescu-Pătrașcu, 2007, sau o creație recentă – *Concertul pentru chitară, orchestră de coarde și doi percuționiști,* op. 174, de Dan Dediu, 2021.

Dumitru Capoianu (1929-2012) este autor al mai multor lucrări pentru orchestră simfonică, concerte pentru diferite instrumente. *Concertul pentru chitară și orchestră* reprezintă un concept simfonic integru scris în spiritul celor mai reprezentative creații simfonice ale compozitorilor din secolul al XX-lea. Partea orchestrală sugerează imaginea tragicului lumii, în timp ce chitara redă un concept profund filosofic al existenței umane. Subliniem tratarea iscusită a țesăturii orchestrale, modificându-i densitatea, ceea ce indică o înțelegere profundă a specificului chitarei și a sunetului cameral al acesteia. Compozitorul a reușit să îmbine performanțele chitarei clasice moderne din secolul al XX-lea cu tradiția creației simfonice universale contemporane, a valorificat pe deplin posibilitățile chitarei și a propus o viziune stilistică proprie asupra modelului genului de concert. Concomitent, influențele culturii muzicale ale Americii Latine demonstrează asimilarea experienței compozitorilor spanioli, precum și stilistica *flamenco*. Pe data de 13 iunie 2025, în cadrul festivalului Internațional *Zilele Muzicii Noi*, ediția a XXXIV-a, Concertul pentru chitară și orchestră de Dumitru Capoianu va fi interpretat de solistul din România Costin Soare, acompaniat de Orchestra Simfonică a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici” din Chișinău, dirijor Mihail Agafița.

Concertul pentru chitară și orchestră de coarde nr. 2 de **Cătălin Ștefănescu-Pătrașcu** (n. 1971) a fost semnat în anul 2007. Compozitorul îmbină caracteristicile concertului baroc cu limbajul folclorului muzical românesc, ceea ce confirmă tematismul dansant, motoric, metamorfozele celulelor melodico-ritmice scurte cu ambitus îngust, interpretate în diverse variante ritmice și alte procedee. Chitara este tratată atât ca instrument solistic, cât și ca unul dintre participanții care contribuie la crearea discursului sonor comun.

Vorbind despre promovarea chitarei în spațiul cultural muzical autohton, vom elucida două aspecte importante legate de promovarea repertoriului simfonic, pe de o parte, și a celui cameral, pe de altă parte. Valorificarea chitarei clasice moderne în Republica Moldova se realizează prin intermediul programelor Orchestrei Simfonice a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici” din

Chișinău, dirijor Mihail Agafița, iar repertoriul cameral se regăsește în activitatea formației *Select Cvartet*. În postura sa de prim-dirijor și director artistic al Filarmonicii Naționale a Republicii Moldova, autorul tezei a dirijat mai multe creații pentru chitară și orchestră simfonică. Printre acestea merită menționate concertele pentru chitară și orchestră ale compozitorului spaniol Joaquín Rodrigo Vidre – *Concerto de Aranjuez* și *Fantasía para un gentilhombre*. Ambele lucrări au fost interpretate sub bagheta autorului tezei pe data de 25 martie 2011 în Sala Mare a Filarmonicii Naționale din Chișinău și pe 6 ianuarie 2012 în Gran Teatro del Liceo de Barcelona din Spania cu Orchestra Simfonică a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici" și chitaristul Rolando Saad.

O altă creație este *Sueño andaluz* compus de José Raúl Llanes Membrillo pentru chitară solo, cantaor, narator, percuție solo și orchestră simfonică, în care compozitorul a cântat partiția chitarei *solo*. Autorul tezei a dirijat această lucrare pe data de 9 iunie 2006 cu Orchestra Simfonică a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici" din Chișinău. Concertul a avut loc în Spania, în localitatea Zalamea, în teatrul „El Alcalde de Zalamea". O lucrare vocal-simfonică semnată de Emil Cossetto – *Rapsodia del Cante Jondo* pentru orchestră, cor și solist, narator și chitară *solo* a sunat sub bagheta autorului tezei pe data de 2 decembrie 2005 în Sala Mare a Filarmonicii Naționale din Chișinău cu Orchestra Simfonică a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici", Corul „Union Fenosa" și Vlad Colesnicov la chitară.

Selecțiuni din Baletul *Venancia* de Eugen Doga unde este folosită chitara în orchestră au fost dirijate de autorul tezei pe data de 10 octombrie 2017 la Oradea cu Orchestra Filarmonicii de Stat Oradea și pe 13 ianuarie 2022 la Palatul Republicii din Chișinău cu Orchestra Simfonică a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici".

Fiind concomitent și interpret la chitara clasică modernă, autorul tezei și-a propus să extindă posibilitățile de afirmare a acestui instrument. În acest sens, împreună cu Viorica Agafița, concertmaestrul Orchestrei Simfonice a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici" din Chișinău a creat în anul 2017 formația ***Select Cvartet***. Cvartetul de corzi are o componență total inedită: două viori, chitară și contrabas. Toți cei patru membri ai cvartetului sunt membri ai Orchestrei Simfonice a Filarmonicii, iar autorul tezei a devenit director artistic și manager al formației.

Select Cvartet a susținut multiple concerte și recitaluri pe scenele din țară, precum și turnee de succes în Elveția, România, Grecia, Polonia, Italia, Cipru și Ucraina. Ansamblul a avut participări la diverse festivaluri, cum ar fi *Mărțișor, DescOperă, Te salut, Chișinău, Tezaur Național, Zaduszki Jazzowe International Music Festival* în Kwidzyn, Polonia, Festivalul *I Suoni di Sillene* din Chianciano Terme, Italia ș.a, la care se mai pot adăuga și un concert dedicat Zilei Naționale a Republicii Moldova, care a avut loc în data de 31 august 2024, la Bruxelles, Belgia. Formația *Select Cvartet* colaborează cu soprana Tatiana Costiuc, mezzosoprana Natalia Gavrilan, naiștii Marin Gheras, Ștefan Negură, Igor Podgoreanu, soliștii vocali Silvia Goncear, Cristina

Scarlat, Tatiana Turtureanu și Aurel Chirtoacă.

Muzica clasică din repertoriul formației include *Fantezia Carmen*, partea a 3-a din Concertul pentru vioară și orchestră, op. 8, RV 315 de Antonio Vivaldi – *Vara (L'Estate), Les filles de Cadix* de Leo Delebes, *Dansurile Ungare nr. 2* și *nr.* 5 de Johannes Brahms. Influențele stilului *flamenco* și tangoului argentinian asupra manierei de interpretare chitaristică se observă în faimoasa melodie *Historia de un amor*, *Anotimpurile* lui A. Piazzolla, tangoul *Por una cabeza.* De asemenea, muzica românească este prezentă în repertoriul formației, drept exemplu servind *Rapsodia nr. 1* de George Enescu, *Balada* pentru vioară și orchestră, op. 29 de Ciprian Porumbescu, *Hora staccato* de Grigoraș Dinicu, suita *Apel de bucium, hora și chindia* ș. a.

Deci, evoluția fără precedent a artei chitaristice, care se observă pe parcursul secolului al XX-lea, în mod indubitabil a adus multe inovații în ceea ce privește repertoriul, tehnicile de interpretare, aprobarea chitarei clasice moderne ca instrument concertistic.

Un rol unic în promovarea chitarei l-a avut genialul chitarist spaniol A. Segovia, a cărui activitate multilaterală a avut un impact fără precedent în evoluția chitarei clasice moderne în secolul al XX-lea.

Totodată, grație concertelor pentru chitară semnate de H. Villa-Lobos și J. Rodrigo, chitara a câștigat o poziție incontestabilă în muzica universală din secolul al XX-lea. Ambii compozitori au scris opusurile lor bazându-se pe tradițiile muzicii naționale – atât academice, cât și folclorice.

Având în vedere cele două concerte studiate, putem deduce formarea unui tip de concert pentru chitară și orchestră în care partea de mijloc depășește – după volumul, efectul său emoțional și calitatea sugestivă a limbajului muzical – părțile extreme. Putem afirma că este un tip specific al concertului instrumental cu accentul pus pe partea de mijloc.

Creațiile aflate în câmpul cercetării noastre se încadrează perfect în curentul muzicii din secolul al XX-lea legat de încercarea de a valorifica unicitatea melodică și ritmică a muzicii populare (spaniole sau braziliene) prin resursele orchestrei simfonice, îmbogățite cu sonoritățile inedite și autentice ale chitarei, instrument important în muzica folclorică spaniolă și braziliană.

În spațiul cultural românesc chitara se dezvoltă în corelație cu curentele muzicii universale. Compozitorii din România au creat lucrări de diverse genuri pentru chitară, apogeul fiind concertele pentru chitară și orchestră semnate de D. Capoianu și C. Ștefănescu-Pătrașcu.

În Republica Moldova practica componistică pentru chitară este foarte modestă, în timp ce activitatea interpretativă se dezvoltă, având două direcții principale. Prima este reprezentată de concertele Orchestrei Simfonice a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici”, iar cea de-a doua – de activitatea artistică a formației *Select Cvartet*.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Studiul holistic și complex privind evoluția și rolul chitarei clasice moderne în muzica universală cultă, întreprins în cadrul prezentei teze, pe baza cercetărilor naționale și universale a permis soluționarea problemei științifice stipulate în partea introductivă a tezei, și anume fundamentarea științifică a evoluției chitarei în muzica cultă universală (preponderent de tradiție europeană), privită prin prisma dezvoltării repertoriului – de la acompaniamentul vocii sau al dansurilor de curte la concertele pentru chitară și orchestră. Drept urmare, au fost studiate și prezentate primele exemple ale existenței instrumentelor timpurii cu coarde ciupite, folosite în cadrul ansamblurilor vechi. Instrumentele antice cu coarde ciupite de diferite construcții au servit ulterior drept model pentru chitară, iar cuvântul *chitară* a avut multiple legături cu Antichitatea persiană și greacă, denumind instrumente cu coarde ciupite de origine diferită.

În perioada medievală, chitara a fost adusă în Europa de către arabi care au cucerit Spania. În Evul Mediu se evidențiază *chitara maură* și cea *latină,* folosite pentru acompaniamentul cântului, al dansului sau ca membre ale ansamblurilor instrumentale mici. Chitara a devenit un instrument important în arta menestrelilor, a muzicienilor ambulanți și a muzicienilor de curte.

Chitara, alături de alte instrumente cu coarde ciupite, și anume *lăuta* și *vihuela*, va cunoaște o dezvoltare continuă, una vădită în epoca Renașterii. În această perioadă se observă influența reciprocă a diferitelor instrumente cu coarde ciupite, se dezvoltă repertoriul chitaristic, care, parțial, se bazează pe adaptarea pieselor împrumutate din repertoriul instrumentelor înrudite. Privite sub aspect stilistic și de gen, printre exemplele reprezentative ale epocii se evidențiază lucrările *Fantasia* (*Ricercar*) de Francesco da Milano și *Pavana* compusă de Luis de Milán.

În perioada renascentistă, un rol important în evoluția chitarei l-au avut diferite tratate și culegeri dedicate cântului la chitară și repertoriului respectiv, precum *Libro de música para vihuela intitulado Orphenica Lyra*, semnată de Miguel de Fuenllana, *Tres libros de musica en cifras para vihuela* de Alonso Mudarra sau *Guitarra española y vandola en dos maneras de guitarra, castellana y cathalana de cinco ordenes, la qual enseña de templar y tañer rasgado* de Juan Carlos Amat. Aceste volume confirmă predominarea notației muzicale de tip *tabulatura*.

Chitara barocă marchează schimbările în evoluția instrumentului, și anume: trecerea la chitara cu cinci coarde și aplicarea sistemului de notație muzicală *Alfabeto*. Sub aspect interpretativ, în baroc predomină *rasgueado* și *punteado.* Pe baza cercetării celor mai importante tratate din perioada respectivă: *Guitarra española y vandola, en dos maneras de guitarra castellana y cathalana de cinco órdenes* de Juan Carlos Amat, *Instrucción de Música sobre la Guitarra Española* de Gaspar Sanz, *Luz y norte musical para caminar por las cifras de la guitarra Española y arpa, tañer, y cantar a compás por canto de órgano; y breve explicación del arte* de

Lucas Ruiz de Ribayaz, *Resumen de Acompañar la Parte con la Guitarra* și *Passacailles y Obras de Guitarra por todos los Tonos naturales y acidentales* de Santiago de Murcia, precum și a unor creații muzicale – *Suite Española* de Gaspar Sanz, *Preludio, Cancion o Tocata* de Santiago de Murcia, *Prelude* și *Courante în sol minor* de Francesco Corbetta și *Bouréé* în *re minor* de Robert de Visée, au fost formulate unele trăsături stilistice și interpretative ale perioadei baroce. În perioada menționată are loc și formarea a trei școli componistice și interpretative diferite: spaniolă, italiană și franceză, fiecare având specificul său.

Au fost relevate principalele tendințe ale perioadei de modernitate a chitarei, care cuprinde clasicismul și romantismul muzical. A fost evidențiată apariția unei pleiade de compozitori și interpreți care au adus o contribuție considerabilă la evoluția instrumentului – F. Schubert, C.M. von Weber, R. Kreutzer, A. Diabelli, L. Spohr și J. Hummel. Pentru prima dată în istorie specificul instrumentului a fost cercetat de H. Berlioz în *Tratat de instrumentație și orchestrație*.

În această perioadă începe procesul de formare a școlilor naționale europene de chitară clasică modernă: italiană (Mauro Giuliani, Ferdinando Carulli), spaniolă (Fernando Sor, Dionisio Aguado, Francisco Tárrega Eixea), germană și austriacă (Carl Maria von Weber, Johann Kaspar Mertz, Anton Diabelli, Leonhard von Call și Simon Molitor).

Pentru prima dată în istoria instrumentului, au fost scrise creațiile ce aparțin genului de concert pentru chitară și orchestră, ai căror autori sunt Ferdinando Carulli (*Petit Concerto de Société*, op. 140) și Mauro Giuliani (trei concerte pentru chitară – op. 30, 36 și 70). Prin urmare, chitara se transformă într-un instrument cu adevărat solistic.

În concertele menționate mai sus se stabilesc normele stilistice ale unui concert pentru chitară și orchestră: introducerea temelor principale *solo* în partida chitarei, acompaniamentul transparent menit să asigure echilibrul sonor și dinamic între partida solistică și orchestră. Printre alte inovații ale timpului, în teză sunt evidențiate și analizate: îmbogățirea facturii chitaristice cu diferite procedee noi în *Sonatele* M.S. 84 de N. Paganini, un compozitor care a contribuit la sporirea gradului de complexitate și virtuozitate a literaturii chitaristice din perioada romantismului; tratarea chitarei ca instrument polifonic de către Fernando Sor și introducerea procedeului de *apoyando* de către Dionisio Aguado, procedeu care a produs un sunet mai luminos și mai puternic.

A fost demonstrată și studiată evoluția repertoriului pentru chitară privită sub aspect genuistic – de la forme rudimentare de acompaniament muzical, bazat pe melodii populare (cântece și dansuri pentru instrumente ciupite timpurii, care au fost predecesorii chitarei), la formele dezvoltate și variate din perioadele barocului, clasicismului și romantismului. Astfel, în baroc, pe prim-plan se află suita de dans, fantezia ș.a., în perioada clasicismului un loc central îl ocupă genurile de sonată și variațiuni. Clasicismul și romantismul au introdus în repertoriul

chitaristic un gen nou de amploare, și anume genul de concert pentru chitară și orchestră, prin aceasta făcând un pas simbolic înainte în aprecierea potențialului solistic al chitarei clasice moderne.

Secolul al XX-lea, fiind considerat un adevărat triumf al chitarei clasice moderne, se deosebește prin formarea unei pleiade de interpreți, compozitori, profesori de chitară care au contribuit la lărgirea repertoriului, formarea unor procedee inovative de interpretare, răspândirea principiilor didactice pe plan internațional și chiar global. Actualmente, aproape fiecare cultură muzicală din lume are ca parte componentă arta chitaristică.

Secolul trecut a dezvoltat un curent care s-a manifestat în perioada clasică și romantică, și anume – crearea concertelor pentru chitară și orchestră. Creațiile de acest gen semnate de H. Villa-Lobos și J. Rodrigo au devenit un mijloc puternic de promovare a chitarei clasice moderne ca instrument filarmonic, academic pe scenele muzicale din întreaga lume.

Conform tradiției stabilite în epoca Renașterii sau în baroc, și în secolul al XX-lea apar titanii, care, având un talent complex (interpretativ, pedagogic și componistic), au contribuit la popularizarea instrumentului și integrarea acestuia în cultura muzicală universală. În acest context, un loc aparte îl are A. Segovia.

Recomandări:

- a studia activitatea chitariștilor din țara noastră, a profesorilor care predau acest instrument la școlile și centrele muzicale, la liceele cu profil artistic și la instituțiile de învățământ superior;
- a cerceta particularitățile interpretative ale chitariștilor contemporani în cadrul unor demersuri științifice întreprinse de către studenți sau specialiști în domeniu;
- a iniția unele studii ale creațiilor componistice ale autorilor moldoveni dedicate chitarei *solo* sau diferitelor ansambluri cu implicarea chitarei, printre care vom nominaliza *Klezmer Sonata* pentru chitară de V. Bitkin (2000), piesa lui Iu. Gogu *Adiere* pentru flaut și chitară, *Sonata* pentru flaut și chitară de E. Fiștik (1994), baletul lui E. Doga *Venancia* (1989);
- a scoate în evidență lucrările didactice, atât naționale, cât și internaționale, consacrate chitarei clasice moderne;
- a stimula cercetările sociologice și culturologice dedicate practicii interpretative a amatorilor din Republica Moldova;
- a valorifica muzica de chitară – atât în repertoriul Orchestrei Simfonice a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici”, cât și în cel al formației *Select Cvartet*.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

În limba română:

1. ALEXANDRU, Tiberiu. *Chitara*. În: „Instrumentele muzicale ale poporului romîn”. București: Editura de stat pentru literatură și artă, 1956, pp. 119-121.

2. ALVES, Júlio Ribeiro. *The History of the Guitar: Its Origins and Evolution*. Huntington: Marshall University, 2015, 169 p.

3. ANDREI, Constantin. *Chitara – tradiție și inovație*. Cluj-Napoca: Editura MediaMusica, 2006, 275 p. ISBN: 973-8431-63-8.

4. BĂRBUCEANU, Valeriu. *Chitara*. În: „Dicționar de instrumente muzicale”. București: Teora, 1999, pp. 52-54. ISBN 9732001704.

5. BEKE, István Ferenc. *Chitara modernă și contemporană: construcție, organologie, sonoritate, tehnică*. Cluj-Napoca: MediaMusica, 2013, 140 p. ISBN 978-606-645-028-7.

6. BEKE, István Ferenc. *Paradigme ale creației contemporane universale pentru chitară*. Cluj-Napoca: MediaMusica, 2013, 166 p. ISBN 978-606-645-029-4.

7. BEKE, István Ferenc. *Paradigme ale creației românești contemporane pentru chitară*. Cluj-Napoca: MediaMusica, 2013, 166 p. ISBN 978-606-645-030-0.

8. BURADA, Tudorachi (Teodor). *Cercetări asupra danțurilor și instrumentelor de muzică ale românilor.* În: „Opere”, vol. I, partea I, București: Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, 1974, pp. 77-137.

9. GÂSCĂ, Nicolae. *Chitara*. În: „Tratat de teoria instrumentelor. Membranofone. Idiofone. Cordofone. Electrofone”. București: Editura Muzicală, 1998, pp. 86-89. ISBN: 973-42-0172-7.

În limba engleză:

10. ANASTASSAKIS, Ioannis. *The Art of Rasgueado.* E-book. Pacific: Mel Bay Publications, 2010, 80 p. ISBN: 0786649224, 9780786649228.

11. ANNALA, Hannu, MATLIK, Heiki. *Handbook of Guitar and Lute Composers*. Mel Bay Publication, 2010, 172 p. ISBN-10: 0-549-28155-X/054928155X, ISBN-13 978-0-549-28155-9/9780549281559.

12. BOGDANOVIČ, Dusan. *Counterpoint for guitar with improvization in a Renaissance style and study in motivic metamorphosis.* Edizioni Bèrben, 1996, 131 p.

13. FRENCH, Richard Mark. *Technology of the Guitar*. New York: Springer Science+Business Media, 2012, 336 p. ISBN 1461419212, 9781461419211.

14. HECK, Thomas. *The Birth of the Classic Guitar and its Cultivation in Vienna, Reflected in the Career and Compositions of Mauro Giuliani (d. 1829)*. diss. Yale: Yale University, 1970, 534 p.

15. HODEL, B. *Villa-Lobos and the Guitar*. În: „Guitar Review", 1988, Winter, pp. 20-26.

16. KOMENTRAKARN, Nalin. *Pedagogical analyses of thirty-seven sonatas M.S.84 by Paganini*. Mahidol University, 2003, 236 p.

17. SEGOVIA, Andrés. *Diatonic major and minor scales in Standard Notation and Tablature*. Washington D.C.: Columbia Music Co., 1953, 28 p. ISBN-13 978-1-5229-7582-3, ISBN: 1-5229-7582-9.

18. STRIZICH, Robert. *The Baroque Guitar: Then and Now*. In: „Soundboard", viii, 1981, p.128-136.

19. TURNBULL, Harvey, HECK, Thomas. *Guitar*. In: „The New Grove Dictionary of Music and Musicians". Edited by Stanley Sadie. V. 7, Macmillan Publishers Ltd., 1980, pp. 825-843.

20. TYLER, James, SPARKS, Paul. *The Guitar and Its Music. From the Renaissance to the Classical Era*. Oxford: Oxford University Press, 2007, 322 p. ISBN-10 0199214778, ISBN-13 978-0199214778.

În limba franceză:

21. BRANCOUR, René. *Histoire des instruments de musique*. Paris: 1921, 280 p.

22. RIBOUILLAULT, Danielle. *La technique de guitare en France dans la première moitié du 19ème siècle*. D. Ribouillault, 1981, 1030 p.

23. GILARDINO, Angelo. *Aspetti della musica per chitarra del secolo XX*. *Il Fronimo*, no.2, 1973, pp. 7-10.

În limba rusă:

24. БЕРЛИОЗ, Гектор. *Большой трактат о современной инструментовке и оркестровке*. В 2-х томах, Москва: Музыка, 1972.

25. БОРОДАЕВ, Дмитрий. *Конструктивные решения формы в концертах Хоакино Родриго для гитары с оркестром*. В: «Струнные инструменты: исполнительство, репертуар, педагогика. Сборник материалов Первой межвузовской научно-практической конференции Института «Академия имени Маймонида». Москва», с. 20-29.

26. ВОЛЬМАН, Борис. *Гитара*. Изд. Второе. Москва: Музыка, 1980, 187 с.

27. ПЕТРОПАВЛОВСКИЙ, Алексей. *Гитара в камерном ансамбле*: автореф. дис… канд. искусствоведения. Нижний Новгород, 2006, 21 с.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

1. **AGAFIȚA, Mihail**. *Aportul lui Francisco Corbetta în evoluția chitarei baroce*. În: „Dialogica. Revistă de studii culturale și literatură". Categoria B, anul IV, nr. 3/2022. Chișinău: Fox Trading SRL, 2022, pp. 57-67. ISSN 2587-3695, ISSNe 1857-2537. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/57-62_37.pdf

2. **AGAFIȚA, Mihail**. *Aportul compozitorului brazilian Heitor Villa-Lobos în dezvoltarea repertoriului pentru chitară clasică modernă*. În: Materialele conferinței științifice naționale „Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători". Chișinău: Tipogr. „Biotehdesign", 2020, vol. II, pp. 6-9. ISBN: 978-9975-108-66-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/6-9_21.pdf

3. **AGAFIȚA, Mihail**. *Chitara baroc în Spania: repere teoretice*. În: „Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare": Culegere de studii în baza comunicărilor de la conferința științifică internațională, ediția a 14-a: Studiind patrimoniul cultural, îi asigurăm viitorul, dezvoltăm inteligența și cercetarea științifică. Chișinău: Institutul Patrimoniului Cultural, 2022 (Notograf Prim), pp. 181-192. ISBN 978-9975-84-171-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-181-192.pdf

4. **AGAFIȚA, Mihail**. *Chitara clasică modernă în oglinda istoriografiei muzicale rusești*. În: „Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică". Categoria B, nr. 3(40)/2021. Chișinău: Notograf Prim, pp. 141-147. ISSN 2345-1408, ISSNe 2345-1831. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/ default/files/imag_file/141-147_8.pdf

5. **AGAFIȚA, Mihail**. *Chitara clasică modernă în oglinda istoriografiei muzicale românești*. În: Materialele conferinței științifice internaționale „Valorificarea patrimoniului etnocultural în educația tinerei generații și a societății civile", ed.: Adrian Dolghi, Natalia Grădinaru; com. șt.: Victor Ghilaș [et al.]. Chișinău: Tipogr. „Notograf Prim", 2019, pp. 6-16. ISBN 978-9975-84-105-4. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/87571

6. **AGAFIȚA, Mihail**. *Concierto de aranjuez pentru chitară clasică modernă și orchestră simfonică de Joaquín Rodrigo Vidre: particularități stilistice și de gen*. În: Materialele conferinței științifice internaționale „Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare", ediția a 13-a. Chișinău: Fox Traiding SRL, 2021, vol. 2, pp. 13-19. ISBN 978-9975-3513-7-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/13-19_22.pdf

7. **AGAFIȚA, Mihail**. *Instrumente cu coarde ciupite în epoca renașterii: repere istorice*. În: „Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică". Categoria B, nr. 1(42)/2022. Chișinău: Notograf Prim, pp. 17-21. ISSN 2345-1408, ISSNe 2345-1831. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/ default/files/imag_ file/17-21_37.pdf

ADNOTARE

Agafița Mihail. Chitara în creația muzicală cultă. Istorie și contemporaneitate. Teză de doctorat în istoria științei și tehnicii (arta muzicală), Chișinău, 2024

Structura tezei: introducere, 5 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 201 titluri, 147 de pagini de text de bază, 65 de figuri.

Cuvinte-cheie: chitara clasică modernă, construcția instrumentului, muzica cultă, repertoriu, școli chitaristice europene, concert pentru chitară și orchestră.

Scopul tezei: extinderea și suplimentarea ariei de cunoaștere complexă a chitarei în context evolutiv istoric, demonstrând prin documente, argumente științifice, raționamente logice dimensiunile expresive ale instrumentului și încadrarea lui plenară în diapazonul sonor al muzicii culte (solistice, camerale și simfonice) contemporane.

Obiectivele cercetării: examinarea faptelor, a evenimentelor și a proceselor legate de evoluția chitarei în creația muzicală cultă în baza surselor istorice și teoretice, precum și a materialelor notografice, a imaginilor păstrate în istoria artei vizuale, a surselor audio și video etc.; evaluarea valorificării chitarei în muzica universală; identificarea și evaluarea contribuției diferitelor școli naționale de chitară în evoluția instrumentului; relevarea aportului interpreților la dezvoltarea literaturii muzicale destinate chitarei clasice moderne; determinarea rolului creației componistice în promovarea chitarei ca instrument solistic, de cameră, simfonic; conceptualizarea unor procedee interpretative utilizate în creația celor mai renumiți compozitori din Europa de Vest, America de Sud; trecerea în revistă a celor mai reprezentative creații pentru chitară *solo*, a ansamblurilor cu participarea chitarei și a concertelor pentru chitară și orchestră; reflectarea fenomenologiei chitarei clasice moderne în cultura muzicală din spațiul românesc la etapa actuală.

Noutatea și originalitatea științifică a tezei: pentru prima dată în muzicologia autohtonă este pusă în lumină istoria chitarei clasice moderne privită holistic: dezvoltarea construcției acesteia, completarea repertoriului și aportul celor mai de seamă interpreți și compozitori. În teză sunt relevate importante etape istorice din evoluția chitarei clasice – de la origini până în prezent, sunt sistematizate și prezentate genurile care au adus chitara în topul celor mai solicitate instrumente solistice filarmonice.

Problema științifică soluționată: fundamentarea științifică a evoluției chitarei în muzica cultă universală (preponderent de tradiție europeană), privită prin prisma dezvoltării repertoriului – de la acompaniamentul vocii sau al dansurilor de curte la concertele pentru chitară și orchestră.

Semnificația teoretică a tezei: pentru prima dată în știința națională a fost elaborată o cercetare dedicată istoriei chitarei clasice moderne privite sub aspectul evoluției posibilităților expresive și tehnice ale instrumentului, a fost stabilită evoluția repertoriului pentru acest instrument, au fost scoase în evidență multiplele surse științifice în diferite limbi europene dedicate evoluției instrumentului, personalităților importante care au contribuit la înflorirea acestui instrument deosebit.

Valoarea aplicativă a lucrării: teza poate servi drept bază metodologică pentru cercetări științifice ulterioare consacrate instrumentelor cu coarde ciupite, poate fi utilizată în cursurile universitare de istorie a artei muzicale etc.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele științifice ale tezei sunt reflectate în 7 articole publicate și în participarea la 6 conferințe științifice internaționale.

АННОТАЦИЯ

Агафица Михаил. Гитара в музыкальной культуре. История и современность. Докторская диссертация по истории науки и техники (музыкальное искусство), Кишинэу, 2024

Структура диссертации: введение, 5 глав, общие выводы и рекомендации, библиография из 201 наименования, 147 страниц основного текста, 65 рисунка.

Ключевые слова: современная классическая гитара, строение инструмента, светская музыка, репертуар, европейские гитарные школы, концерт для гитары с оркестром.

Цель диссертационной работы: расширение и дополнение комплекса знаний о гитаре в контексте исторической эволюции, а также демонстрация с помощью документов, научных аргументов и логических рассуждений выразительных возможностей инструмента и его полноценного включения в звуковой диапазон современной светской музыки – сольной, камерной и симфонической.

Задачи исследования: рассмотрение фактов, событий и процессов, связанных с эволюцией гитары в музыкальной культуре, на основе исторических и теоретических источников, а также нотографических материалов, изображений, сохранившихся в истории изобразительного искусства, аудио и видеоисточников и т. д.; изучение использования гитары в мировой музыке; определение и оценка вклада разных национальных гитарных школ в эволюцию инструмента; анализ вклада исполнителей в развитие музыкальной литературы, предназначенной для современной классической гитары; определение роли композиторского творчества в продвижении гитары как сольного, камерного и симфонического инструмента; выявление некоторых приемов исполнения, используемых в произведениях наиболее известных композиторов Западной Европы и Южной Америки; обзор наиболее репрезентативных произведений для гитары соло, ансамблей с участием гитары и концертов для гитары с оркестром; отображение феноменологии современной классической гитары в музыкальной культуре румынского пространства на современном этапе.

Новизна и научная оригинальность: впервые в национальном музыкознании история современной классической гитары рассматривается целостно: как развитие ее конструкции, репертуара, вклад важнейших исполнителей и композиторов. В диссертации раскрыты важные исторические этапы эволюции классической гитары – от зарождения до современного этапа, систематизированы и представлены жанры, которые вывели гитару на вершину как востребованного филармонического сольного инструмента.

Решенная научная проблема: состоит в научном обосновании эволюции гитары в музыке европейской традиции, рассматриваемой через призму развития репертуара – от сопровождения пению или исполнения придворных танцев до концертов для гитары и оркестра.

Теоретическая значимость диссертации: впервые в молдавской науке разработано исследование, посвященное истории современной классической гитары, рассматриваемой с точки зрения эволюции выразительных и технических возможностей инструмента. Раскрыта эволюция репертуара для этого инструмента, освещены многочисленные научные источники на разных европейских языках, посвященные эволюции инструмента, важные личности, которые способствовали расцвету гитары.

Прикладная ценность работы: диссертация может служить методологической основой для дальнейших научных исследований, посвященных щипковым струнным инструментам, может быть использована в вузовских курсах по истории музыкального искусства и т. д.

Внедрение научных результатов: научные результаты диссертации отражены в 7 опубликованных статьях и участии в 6 международных научных конференциях.

ANNOTATION

Agafita Mihail. The guitar in cultured musical creation. History and contemporaneity. Doctoral thesis in history of science (musical art), Chisinau, 2024

The thesis structure: introduction, 5 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 201 titles, 147 pages of the basic text, 65 figures.

Key words: modern classical guitar, instrument construction, professional music, repertoire, European guitar schools, concerto for guitar and orchestra.

The aim of the thesis: expansion and addition of the complex of knowledge about the guitar in the context of historical evolution, and demonstration with the help of documents, scientific arguments and logical reasoning of expressive possibilities of the instrument and its full inclusion in the sound range of modern professional music – solo, chamber and symphonic.

The objectives of the study: examination of the facts, events and processes related to the evolution of guitar in musical culture based on historical and theoretical sources, as well as notographic materials, images preserved in the history of visual art, audio and video sources, etc.; research on the use of guitar in the universal music; determination and estimation of the contribution of different national guitar schools to the evolution of the instrument; analysis of the contribution of the performers in the development of the musical literature intended for the modern classical guitar; identification the role of composers' creation in promoting the guitar as a solo, chamber and symphonic instrument; bringing to light some interpretive procedures used in the works of the most famous composers from Western Europe and South America; review of the most representative works for solo guitar, ensembles with the participation of guitar, and concertos for guitar and orchestra; representation of the phenomenology of modern classical guitar in the musical culture of the Romanian space at the present stage.

The novelty and scientific originality: for the first time in national musicology, the history of modern classical guitars is looked at holistically: as the development of its construction, as the development of the repertoire, as the contribution of the most important performers and composers. The thesis reveals important historical stages in the evolution of the classical guitar – from its origins to the current stage, the genres that brought the guitar to the top of the most requested philharmonic solo instruments are systematized and presented.

The scientific problem solved: the scientific substantiation of the evolution of the guitar in the professional music of the European tradition, viewed through the prism of the development of the repertoire: from vocal accompaniment or court dances to concerts for guitar and orchestra.

The theoretical significance: for the first time in national science, a research was developed dedicated to the history of the modern classical guitar viewed from the aspect of the evolution of the expressive and technical possibilities of the instrument, it revealed the evolution of the repertoire for this instrument, it was highlighted the multiple scientific sources in different European languages dedicated to the evolution of the instrument, the important personalities who contributed to the flourishing of this instrument.

The applicative value of the work: the thesis can serve as a methodological basis for further scientific research devoted to plucked string instruments, it can be used in university courses on the history of musical art, etc.

Implementation of scientific results: the scientific results of the thesis are reflected in 7 published articles and participation in 6 international scientific conferences.

AGAFIȚA MIHAIL

CHITARA ÎN CREAȚIA MUZICALĂ CULTĂ. ISTORIE ȘI CONTEMPORANEITATE

611.07 – ISTORIA ȘTIINȚEI ȘI TEHNICII (ARTA MUZICALĂ)

Rezumatul tezei de doctorat în istorie

Aprobat spre tipar: 26.09.2024 | Formatul hârtiei 60x84/16

Hârtie ofset. Tipar ofset | Tiraj: 35 de exemplare

Coli de tipar: 2,2 | Comanda nr. /2024

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova

Str. Alexei Mateevici, nr. 60, Chișinău, MD-2009